

**Кузьома В.В., аспірант
Миколаївський державний аграрний університет**

Висвітлено сутність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва, її значення у підвищенні ефективності використання земель. Проведено групування 290 господарств Миколаївської області за розміром витрат на 1 га сільськогосподарських угідь. Виявлені наявні резерви і запропоновані рекомендації щодо покращення стану справ.

In this article there was interpreted essence intensification agricultural manufacture, her sense in the rise effectiveness use soil. Also, there was realization classification by 290 farms of Mykolaiv region according to expenses on 1 hectare agricultural soil. There were revealed essential reserves and to make a suggestion to improve situation.

Земельні ресурси України є одними з найкращих в Європі, що поряд із сприятливими кліматичними умовами робить нашу країну володарем високого потенціалу сільськогосподарського виробництва. Проте, слід вказати, що ці можливості використовувалися не найкращим чином. Так, в середині 70-х років поряд із значним вкладенням коштів у меліорацію, хімізацію, механізацію, з метою підвищення продуктивності земельних угідь, спостерігалось збільшення площ орних земель, розширення яких було основним напрямком збільшення обсягів виробництва продукції. В країні широко використовувався й екстенсивний шлях розвитку аграрного виробництва. Екстенсивне ж використання землі не сприяло суттєвому збільшенню виробництва сільськогосподарської продукції і призвело до істотного її виснаження та зростання екологічного навантаження на навколишнє природне середовище.

Враховуючи вказане, головним шляхом підвищення ефективності використання земельних угідь повинна стати інтенсифікація, в процесі здійснення якої в нинішніх умовах господарювання необхідно ураховувати ряд особливостей сучасного стану розвитку аграрної сфери

та поглиблення трансформацій в аграрному секторі економіки.

Слід відмітити, що в 70-80-х роках минулого століття проблема розвитку інтенсифікації сільськогосподарського виробництва вивчалась вітчизняними науковцями як з теоретичних позицій, так із практичних потреб. Значний внесок у розвиток теоретико-методологічних засад інтенсифікації аграрних галузей у вказані роки зробили такі відомі вчені, як І.І. Лукінов, В.П. Мертенс, О.М. Онищенко, А.Я. Радченко, І.Н. Романенко, О.О. Сторожук та інші.

На сучасному етапі формування конкурентоспроможного аграрного виробництва питаннями обґрунтування основних напрямів інтенсифікації агропромислового комплексу займаються такі вітчизняні вчені, як М.С. Вітков, Г.М. Підлісецький, В.І. Перебийніс, П.Т. Саблук, О.Ю. Ермаков, І.І. Червен, В.С. Шибанін та інші дослідники.

Проте більшість цих питань, залишаючись актуальними на сучасному етапі розвитку агропромислового виробництва потребують подальшого дослідження.

Метою даної статті є встановлення залежності економічної ефективності використання землі від рівня інтенсивності виробництва в сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області, та виявлення недоліків і наявних резервів, а у підсумку – розробка пропозицій щодо покращення стану справ у цій сфері.

Виходячи з мети для виявлення вказаної залежності були використані методи прямого розрахунку та групування.

Процес інтенсифікації як соціально-економічне явище має багатогранний характер і тому потребує системного підходу до його дослідження.

Для характеристики інтенсифікації використовують насамперед систему показників, які відображають ріст вкладень засобів виробництва в розрахунку на одиницю площі земельних угідь. Серед них найбільш важливим є вартість

основних і оборотних засобів та розмір поточних виробничих витрат.

Не відкидаючи ролі і значення першого показника рівня інтенсивності виробництва, вважаємо за необхідне підкреслити, що з двох наведених показників більш прийнятним, на нашу думку, є другий. Це пов'язано з тим, що в розмірі виробничих затрат ураховуються витрати як матеріальних засобів, так і живої праці, тобто тут знаходять комплексне відображення всі основні

фактори виробництва (як речові, так і людські).

Ураховуючи вказане, саме за розміром виробничих витрат на 1 га сільськогосподарських угідь, нами за матеріалами 290 сільськогосподарських підприємств Миколаївщини було проведено групування з метою виявлення впливу розмірів цього показника на економічну ефективність їх використання.

Результати цього дослідження наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Залежність економічної ефективності використання землі від рівня інтенсивності виробництва в аграрних підприємствах Миколаївської області, 2005 р.

Показники	Групи господарств за розміром витрат на 1 га сільськогосподарських угідь, грн					По всіх групах
	до 600	601-900	901-1200	1201-1500	понад 1500	
Кількість господарств, од.	59	105	69	24	33	290
Середні витрати на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	498,70	740,00	1046,49	1318,59	2118,80	962,57
Прибуток (збиток) на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	-28,55	-6,34	63,18	142,57	529,57	73,30
Рівень рентабельності, %	-5,0	-0,8	6,1	9,3	18,4	6,8

Аналізуючи дані таблиці 1 можна зробити висновок про існування тісної залежності між рівнем інтенсивності виробництва та економічною ефективністю використання землі аграрними підприємствами Миколаївщини. Зокрема, найгірші показники економічної ефективності використання землі склалися в першій та другій групах господарств, середні витрати на 1 га сільськогосподарських угідь в яких становлять відповідно 498,7 та 740,0 грн. Господарства цих груп мають збитки від ведення аграрного виробництва. Рівень збитковості сільськогосподарського виробництва в них становить 5,0 % і 0,8 %. Зі зростанням же розміру виробничих витрат в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь результативні показники інтенсифікації помітно покращуються. Зокрема, в господарствах 5 групи (з розміром витрат на 1 га понад 1500 грн.) одержані максимальні розміри прибутку з 1 га – 529,57 грн. і рівня рентабельності – 18,4 %, що на 558,12 грн. і 23,4 %

перевищує рівні першої групи. Але, нажаліть питома вага таких господарств становить лише 11,4 % від загальної кількості підприємств задіяних у даному групуванні. Найбільшу ж питому вагу (36,2 %) в загальній структурі займає друга група господарств.

Таким чином, збільшення розміру виробничих витрат на одиницю площі сільськогосподарських угідь призводить до помітного підвищення ефективності використання останніх. Тому підприємствам (насамперед – першої та другої груп) необхідно попіклуватися про обґрунтоване збільшення раціональних затрат на виробництво своєї продукції.

Як показує практика і наукові дослідження, в нинішніх умовах для вирощування навіть зернових, найменш інтенсивних культур, щоб забезпечити їх необхідними виробничими технологічними ресурсами і одержати врожайність 60-65 ц/га, виробничі витрати на 1 га посіву повинні становити близько 1200-1300 грн. [1].

Стосовно сільськогосподарської продукції в цілому, найбільші відхилення склались по оплаті праці та інших витратах. При цьому по оплаті праці відбулося зменшення з 22,1 % у 1995 р. до 16,7 % у 2005 році, або у 1,3 раза, що свідчить про зниження матеріальної зацікавленості працівників сільського господарства.

По інших ж витратах, навпаки, має місце збільшення. Головною причиною останнього є те, що в 2000 році у складі виробничих витрат з'явилася нова стаття – орендна плата, частка якої в 2005 році проти 2000 роки зросла з 8,6 % до 10,6 %. При чому і надалі можна спрогнозувати зростання питомої ваги даної статті.

Питома вага матеріальних витрат в загальній структурі в цілому по сільськогосподарському виробництві за досліджуваний період істотно не змінилась. Однак по тваринницькій продукції відбулося їх зростання – з 63,6 % в 1995 р. до 73,4 % в 2005 році. Цьому не в останню чергу сприяло зростання, за досліджуваний період, такої статті як корми з 39,5 % до 54,5 %. Що стосується рослинницької продукції, то у складі витрат на її виробництво найбільші зміни відбулися по оплаті праці, орендній платі та мінеральних добривах.

Виходячи з вище викладеного можна зробити наступні висновки:

- інтенсифікація аграрного виробництва – складний соціально-економічний і організаційно-технічний процес, спрямований на збільшення обсягів та підвищення ефективності виробництва і поліпшення якості продукції на основі зростаючого застосування новітньої техніки, знарядь, устаткування, інших матеріальних ресурсів у формі прогресивних технологій, удосконалення форм організації праці та виробництва. Тут визначальна роль належить нарощуванню капітальних вкладень в основні сфери суспільного виробництва, запровадженню нових технологій вирощування сільськогосподарських культур тощо;

- збільшення вкладень матеріально-технічних ресурсів на одиницю площі сприяє росту ефективності використання землі. Однак темпи росту рівня інтенсивності сільськогосподарського виробництва є більш високими, ніж темпи

підвищення рівня економічної ефективності;

- ураховуючи надто обмежені можливості господарств щодо залучення інвестицій в основний капітал, важливо обгрунтовано визначити галузі та види діяльності, в які доцільніше їх спрямовувати, щоб одержати найвищу результативність.

Одним з пріоритетних напрямів інтенсифікації аграрного виробництва сільськогосподарських підприємств Миколаївщини є системне оновлення матеріально-технічної бази, завдяки застосуванню пільгового довгострокового кредитування, розширення лізингових операцій тощо.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2005 рік. Головне управління статистики у Миколаївській області, 2005. За редакцією П.Ф. Зацаринського.